

HİNT-PASİFİK, GÜNEY ÇİN DENİZİ VE UZAK DOĞU'DA ABD VE ÇİN REKABET ALANLARI

Samir HUMBATOV¹

Barış ADİBELLİ²

Öz

Bu makale, 21. yüzyılda küresel güç dengesi açısından önemli bir rol oynayan Hint-Pasifik bölgesini, özellikle Güney Çin Denizi ve Uzak Doğu bağlamında ABD ile Çin arasında derinleşen jeopolitik ve jeoekonomik rekabeti analiz etmektedir. Rekabet yalnızca iki büyük güç arasında değil, aynı zamanda bölgenin jeostratejik önemi bakımından uluslararası düzenin geleceği açısından da ciddi sonuçlar doğurmaktadır.

Makale, Çin'in Güney Çin Denizi'nde tarihi egemenlik iddiaları, yapay ada inşası, askerî altyapı kurma faaliyetleri ve “Bir Kuşak, Bir Yol” girişimi aracılığıyla bölgedeki nüfuz alanını genişletme çabalarına dikkat çekmektedir. ABD ise buna karşılık olarak “Seyrüsefer Özgürlüğü Operasyonları” (FONOPs), bölge müttefikleriyle yürüttüğü askerî tatbikatlar ve “Açık ve Özgür Hint-Pasifik” doktrini çerçevesinde Çin'in yayılmacılığına karşı durmaya çalışmaktadır.

Makale, bu rekabeti üç ana alanda incelemektedir:

1. Stratejik-Askerî alan – ABD ve Çin donanmalarının bölgede artan varlığı ve karşılıklı güç gösterileri;
2. Ekonomik alan – altyapı projeleri, yatırımlar ve ticaret ağları üzerinden yürütülen nüfuz mücadelesi;
3. Normatif-Hukuki alan – özellikle Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) bağlamında uluslararası hukukun yorumlanması ve uygulanması konuları.

Ayrıca, Filipinler, Vietnam, Malezya ve Japonya gibi bölge ülkelerinin iki büyük güç arasında denge politikası izleme çabaları ve bu siyasetin olası sonuçları da analiz edilmektedir. Genel olarak, araştırma ABD-Çin rekabetinin yalnızca bölgesel değil, küresel güç dinamiklerini etkileyen bir süreç olduğunu ve bu bağlamda Güney Çin Denizi'nin stratejik önemini vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Hint-Pasifik, Güney Çin Denizi, ABD-Çin rekabeti, Stratejik denge, Jeopolitik, Uluslararası hukuk, Normatif güç

INDO-PACIFIC, SOUTH CHINA SEA AND FAR EAST US AND CHINA COMPETITION AREAS

Abstract

This article analyzes the deepening geopolitical and geoeconomic rivalry between the United States and China in the Indo-Pacific region—particularly in the context of the South China Sea and the Far East—which plays a crucial role in the global balance of power in the 21st century. This rivalry is not limited to a bilateral competition between two major powers but also carries significant implications for the future of the international order, given the geostrategic importance of the region.

The article highlights China's efforts to expand its sphere of influence in the region through historical sovereignty claims in the South China Sea, the construction of artificial islands, the establishment of military infrastructure, and the Belt and Road Initiative. In response, the United States seeks to counter China's expansionism through Freedom of Navigation Operations (FONOPs), joint military exercises with regional allies, and the "Free and Open Indo-Pacific" doctrine.

The study examines this rivalry across three main dimensions:

1. Strategic-Military Dimension – The growing presence of U.S. and Chinese naval forces in the region and mutual displays of power;
2. Economic Dimension – A struggle for influence through infrastructure projects, investments, and trade networks;
3. Normative-Legal Dimension – Issues surrounding the interpretation and implementation of international law, particularly in the context of the United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS).

Additionally, the article considers how regional countries such as the Philippines, Vietnam, Malaysia, and Japan attempt to pursue a policy of balancing between the two powers, and discusses the potential outcomes of such strategies. Overall, the research emphasizes that the U.S.-China rivalry is not merely a regional confrontation, but a dynamic with profound implications for the global power structure. In this context, the strategic significance of the South China Sea is particularly underscored.

Keywords: Indo-Pacific, South China Sea, U.S.-China rivalry, Strategic balance, Geopolitics, International law, Normative power

¹ Dr. Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, samir.gumbatov.1987@mail.ru, ORCID: 0000-0001-6840-5600

² Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, baris.adibelli@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4270-9312

Başvuru Tarihi (Received): 07.03.2025 **Kabul Tarihi** (Accepted): 28.05.2025

Giriş

XXI yüzyılın uluslararası ilişkiler sistemi, büyük güç rekabetinin yeniden belirleyici hâle geldiği, normatif düzenin sorgulandığı ve bölgesel güçlerin daha görünür olduğu bir dönüşüm sürecine tanıklık etmektedir. Bu bağlamda, Hint-Pasifik bölgesi, yalnızca coğrafi değil, aynı zamanda stratejik, ekonomik ve normatif mücadelelerin düğümlendiği çok katmanlı bir rekabet sahasına dönüşmüştür. ABD ile Çin arasında bu bölgede derinleşen jeopolitik çekişme, sadece iki büyük gücün karşı karşıya gelişi olarak değil, aynı zamanda uluslararası düzenin geleceği açısından da kritik bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bu alanda yapılan çok sayıda akademik çalışma, genellikle ABD-Çin rekabetini ya askerî boyutuyla (örneğin donanma gücü dengesi), ya ekonomik girişimler bağlamında (örneğin “Bir Kuşak, Bir Yol” girişimi vs. “Hint-Pasifik Ekonomik Çerçevesi”) ya da uluslararası hukuka ilişkin yaklaşımlarla ele almaktadır. Bununla birlikte, bu çalışmaların önemli bir bölümü söz konusu rekabetin çok boyutlu yapısını bir bütün olarak ele almaktan uzak kalmakta ya da bölge devletlerinin stratejik tercihlerine sınırlı ölçüde yer vermektedir. Oysa ki Güney Çin Denizi’nde ve genel olarak Hint-Pasifik’te yaşanan gelişmeler, sadece Washington ile Pekin arasındaki bir güç yarışı değil, aynı zamanda bölge ülkelerinin bu rekabet karşısında izlediği denge ve yönelim stratejileriyle birlikte şekillenmektedir.

Bu çalışma, literatürdeki bu boşluğu gidermeyi hedeflemekte ve ABD-Çin rekabetini üç ana boyutta sistematik biçimde ele alarak bütüncül bir analiz sunmayı amaçlamaktadır:

1. Stratejik-Askerî boyut – bölgedeki askerî yığınaklanma, deniz gücü rekabeti ve güç projeksiyonları üzerinden şekillenen dinamikler;
2. Ekonomik boyut – altyapı projeleri, bölgesel ekonomik girişimler ve ticaret yolları üzerinden yürütülen nüfuz mücadelesi;
3. Normatif-Hukuki boyut – özellikle Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) çerçevesinde tarafların uluslararası hukuk temelinde ileri sürdükleri hak iddiaları ve bu iddiaların uygulanması.

Stratejik-Askerî boyut, Hint-Pasifik bölgesinde özellikle Güney Çin Denizi ekseninde şekillenen askerî güç dengesi, silahlanma eğilimleri ve güç projeksiyonu faaliyetlerini kapsamaktadır. Stratejik-askerî rekabet, Çin ve ABD’nin bölgedeki askerî varlıklarını artırmaları, donanmalarını modernize etmeleri ve bölgeye yönelik operasyonel hazır bulunuşluklarını artırmalarıyla somutlaşmaktadır. Askerî yığınaklanma, Çin’in yapay adalara üsler kurması, radar sistemleri ve hava savunma bataryaları yerleştirmesi gibi fiziksel altyapı hamleleriyle; ABD’nin ise bölgeye savaş gemileri ve uçak gemileri göndermesiyle gözlemlenir. Deniz gücü rekabeti, Mahan’ın deniz hâkimiyeti kuramı ışığında, deniz yollarının kontrolü ve caydırıcılığın artırılması amacıyla yürütülen faaliyetleri içerir. Güç projeksiyonu, yalnızca fiziksel kuvvetin gösterimi değil, aynı zamanda siyasi mesajlar içeren askerî tatbikatlar, “Seyrüsefer Özgürlüğü Operasyonları” (FONOPs) gibi sembolik hareketlerle de gerçekleştirilir. Bu boyut, bölgedeki güvenlik mimarisini doğrudan etkilerken, olası sıcak çatışma risklerini de gündeme getirmektedir.

Ekonomik boyut, ABD ile Çin’in bölge ülkeleri üzerindeki ekonomik nüfuz mücadelesini ifade eder. Rekabet, yalnızca ticaret verileri üzerinden değil, aynı zamanda altyapı yatırımları ve ekonomik entegrasyon projeleri yoluyla yürütülmektedir. Çin’in “Bir Kuşak, Bir Yol” (Belt and Road Initiative) girişimiyle bölge ülkelerine limanlar, demiryolları ve enerji hatları inşa etmesi, uzun vadeli ekonomik bağımlılıklar üretmeyi hedeflemektedir. ABD ise buna karşılık olarak “Hint-Pasifik Ekonomik Çerçevesi” (Indo-Pacific Economic Framework, IPEF) gibi alternatif yapılanmalarla bölgedeki ekonomik ortaklıklarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ticaret yolları, özellikle Malakka Boğazı ve

Güney Çin Denizi üzerindeki ticaret hacmi üzerinden değerlendirildiğinde, bu boyutun stratejik ve güvenlik sonuçları doğuracak kadar önemli olduğu görülmektedir. Bu boyut, “jeoekonomi” kavramıyla yakından ilişkilidir ve bölgesel ekonomik düzenin yeniden şekillenmesini tetiklemektedir. Normatif-Hukuki boyut, tarafların kendi politik pozisyonlarını uluslararası hukuk çerçevesinde meşrulaştırma çabalarına işaret eder. Özellikle Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) bu tartışmaların merkezindedir. Çin, Güney Çin Denizi’ndeki tarihî egemenlik iddialarını “Dokuz Çizgi Hattı” üzerinden temellendirirken, bu yaklaşım uluslararası hukuk normlarıyla çelişmektedir. ABD ise UNCLOS’a taraf olmamasına rağmen, sözleşmenin normatif yapısına dayanarak seyrüsefer özgürlüğünü savunmakta ve Çin’in iddialarını “hukuksuz genişleme” olarak nitelendirmektedir. Filipinler’in Çin’e karşı açtığı dava sonucunda 2016 yılında Uluslararası Daimî Tahkim Mahkemesi’nin Çin’in iddialarını geçersiz sayması, bu boyutun kritik önemini pekiştirmiştir. Bu boyut, yalnızca güç ilişkilerini değil, aynı zamanda küresel düzenin hukuki meşruiyet temellerini de ilgilendirmektedir.

Bu üç boyut, yalnızca konunun teorik kapsamı çerçevesinde değil, aynı zamanda sahadaki somut gelişmelerin analitik izlenebilirliği esas alınarak belirlenmiştir. Askerî, ekonomik ve normatif düzlemlerin kesiştiği noktada hem büyük güçlerin stratejileri hem de bölgesel aktörlerin denge arayışları daha anlamlı şekilde analiz edilebilmektedir. Bu bağlamda çalışma, örneğin Filipinler, Vietnam, Malezya ve Japonya gibi bölge ülkelerinin ABD ve Çin karşısında geliştirdiği denge politikalarına da odaklanmakta; böylece sadece merkezî aktörleri değil, çevre aktörlerin yönelimlerini de hesaba katarak daha kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Bu yönüyle makale, mevcut literatüre yalnızca güç rekabeti üzerinden değil, çok aktörlü ve çok boyutlu bir etkileşim modeli üzerinden katkı sunmayı hedeflemektedir.

1. Hint-Pasifik bölgesinin global politikada stratejik önemi

Hint-Pasifik bölgesi, dünya ekonomisinin büyük bir kısmının üretildiği ve tüketildiği bir bölge olarak önemli bir rol oynamaktadır. 21. yüzyılda dünya ekonomisinin merkezi olarak tanımlanan Asya, ticaret yolları ve deniz ulaşımı açısından kritik öneme sahiptir. Bu bölgeyi kontrol etmek, küresel ekonomi üzerindeki etkilerini doğrudan artırmak anlamına gelmektedir. Aynı zamanda Hint-Pasifik, büyük askeri üslerin ve deniz yollarının bulunduğu, enerji rezervlerinin zengin olduğu bir coğrafyadır.

Bölgenin önemini artıran bir diğer faktör ise, ABD ve Çin’in küresel hegemonya rekabetidir. Çin’in yükselen ekonomisi ve askeri gücü, ABD’nin bölgedeki tarihsel etkisini sarsmaya başlamıştır. Bunun sonucunda, ABD’nin Hint-Pasifik’teki askeri varlığı ve diplomatik ilişkileri büyük bir stratejik öncelik haline gelmiştir. Hint-Pasifik bölgesi, küresel jeopolitik ve ekonomik dinamiklerin şekillendiği kritik bir coğrafya olarak son yıllarda giderek daha fazla dikkat çekmektedir. Küresel ticaretin önemli bir kısmının geçtiği, enerji kaynaklarının bol bulunduğu ve büyük askeri üslerin yer aldığı bu bölge, aynı zamanda dünya nüfusunun büyük bir kısmını barındırmaktadır. Bu sebeplerle, Hint-Pasifik bölgesi hem ekonomik hem de askeri açıdan büyük stratejik öneme sahiptir. (Alpar, 2022) Küresel Ekonominin Merkezi olarak bakıldığında Hint-Pasifik bölgesi, dünya ekonomisinin büyük bir kısmını üretip tükettiren, en hızlı büyüyen ve en dinamik bölgelerden biridir. 21. yüzyılda Asya’nın büyüyen ekonomileri, özellikle Çin, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Endonezya ve diğer Asya-Pasifik ülkeleri, dünya ticaretinin merkezi haline gelmiştir.

Aynı zamanda Güney Çin Denizi dünya ticari ilişkileri bakımından da büyük önem arz etmektedir. Yani, Hint-Pasifik bölgesi, dünya ticaretinin yaklaşık %60’ını barındıran ve büyük deniz yollarını kapsayan bir bölgedir. Öne çıkan deniz yolları arasında Malakka Boğazı, Sunda Boğazı ve Lombok Boğazı gibi stratejik geçiş noktaları bulunur. Bu boğazlar, Asya’nın büyük ekonomik güçlerine ve

küresel tedarik zincirine olan ulaşımın temel güzergahlarıdır. Ticaret hacmine bakıldığında, 2020 yılında bölgedeki 10 en büyük ekonomi, dünya gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYİH) %70'ini üretmiş ve dünya ticaretinin yaklaşık %60'ını yapmıştır. Çin, Japonya, Hindistan ve Güney Kore gibi ülkeler, küresel ticarete en büyük oyuncular olması hiçkime için sırrı değil.

Enerji kaynakları ve doğal zenginliklere gelindiğinde ise, şunu rahatlıkla söylemek mümkündür ki, Hint-Pasifik bölgesi, büyük enerji rezervlerine ve doğal kaynaklara ev sahipliği yapmaktadır. Bu kaynaklar, hem bölge ekonomilerinin büyümesine katkı sağlar hem de küresel enerji güvenliği açısından stratejik önem taşır. (Çokgüçlü, 2022) Bölgenin aynı zamanda, petrol ve doğal gaz rezervleri bakımından da çok zengin olduğu bilinmektedir. Güney Çin Denizi gibi alanlar, dünya genelindeki enerji rezervlerinin büyük bir kısmını barındırmaktadır. Özellikle Çin'in ve diğer Asya ülkelerinin büyüyen enerji talebi, bölgedeki enerji kaynaklarına olan ilgiyi artırmıştır. Bu bölge, petrol ve doğal gaz rezervleri bakımından oldukça zengindir. Mineral ve diğer kaynaklara gelindiğinde, burada Hindistan Okyanusu, Avustralya ve Papua Yeni Gine gibi yerlerdeki doğal kaynaklar, bölgeyi küresel hammadde ticareti için bir merkez haline getirmiştir. Bunun yanı sıra, bölgedeki deniz tabanı mineralleri ve değerli metaller, bölgesel ve küresel pazarda büyük bir rol oynamaktadır. Demografik ve nüfussel güç konusu ortaya gelince, özellikle şunu söylemek mümkün ki, Hint-Pasifik bölgesi, dünya nüfusunun büyük bir kısmını barındırmaktadır. Bu bölge, küresel nüfusun yaklaşık %60'ını kapsar. Hindistan ve Çin, dünyanın en kalabalık ülkeleridir ve küresel iş gücünün önemli bir kısmını temsil ederler. Ayrıca, bölge ülkelerinin hızlı nüfus artışı, büyük bir iş gücü potansiyeli ve büyük pazarlar yaratmaktadır.

Bölgesel nüfus büyüklüğüne bakıldığında Çin ve Hindistanın bir rekabet halinde olduğu görülmektedir. Yaklaşık 1.4 milyar kişi ile Çin ve Hindistanın dünyanın en kalabalık ülkeleri olmaları aynı zamanda küresel ticaretin ve üretimin de merkezi haline gelmeleri, büyüyen bir iş gücü ve hızla genişleyen bir iç pazar fırsatları sunmaktadır. (Yılmaz, 2023) ASEAN ülkeleri, yani Güneydoğu Asya ülkeleri (ASEAN), hızla büyüyen ekonomileri ve artan nüfuslarıyla Hint-Pasifik bölgesinin dinamik bir parçası haline gelmektedirler. ASEAN ülkelerinin hem Çin, hem de Hindistanla büyük ticari yatırımlar kurması onlar arasında bölgesel rekabet alanını da büyütme için hedef veriyor.

2. Hint-Pasifik bölgesinde askeri ve stratejik güç dengeleri

Hint-Pasifik bölgesi, dünya askeri güçlerinin önemli bir kesiminin yer aldığı bir bölgedir. Hem Asya'daki güçlü ordular hem de ABD'nin askeri varlığı, bu bölgedeki güvenlik dinamiklerini doğrudan etkilemektedir. ABD'nin askeri varlığına gelince, özellikle şunun altını çizmek lazım ki, ABD, bölgedeki müttefikleriyle birlikte Hint-Pasifik bölgesinde geniş bir askeri varlık bulundurmaktadır. ABD'nin Güney Kore'de 64, Japonya'da 86, Filipinler'de 9 üsleri bulunmaktadır. Ayrıca, bölgedeki güvenliği sağlamak adına düzenli olarak askeri tatbikatlar yapılmakta ve stratejik deniz yollarının güvenliği sağlanmaya çalışılmaktadır. Çin'in askeri gücü'ne gelince, şunu belirtmek gerekiyor ki, Çin, son yıllarda askeri harcamalarını önemli ölçüde artırmış ve bölgedeki askeri gücünü genişletmiştir. Özellikle Güney Çin Denizi ve Tayvan Boğazı çevresindeki askeri varlığını artırarak bölgedeki etkisini güçlendirmiştir. ABD ve Çin'le beraber Asya'da diğer güçler de var ki, onların da gücünü önemli derecede değerlendirmek gerekiyor. Hindistan, Japonya ve Avustralya, bölgedeki güvenlik sorunlarına karşı giderek daha güçlü askeri iş birliği yapmaktadır. Hindistan'ın büyüyen askeri gücü ve Japonya'nın son yıllarda savunma politikalarında yaptığı değişiklikler, bölgedeki güvenlik dengelerini etkilemektedir. (Yılmaz, 2024)

3. Hint-Pasifik bölgesinde jeopolitik çatışmalar ve bölgesel anlaşmazlıklar

Hint-Pasifik bölgesinde, egemenlik ve deniz sınırları gibi meseleler, sürekli olarak bölgesel gerilimlere neden olmaktadır. Bu çatışmalar, bölgedeki jeopolitik güç mücadelelerinin en önemli belirleyicileridir. Çin, bölgedeki birçok ada üzerinde egemenlik iddiası yürütmektedir. Güney Çin Deniz'i dünyanın en yoğun deniz yollarından biri olması ve doğal kaynaklar açısından zengin olması nedeniyle stratejik bir öneme sahiptir. Çin'in burada askeri üsler kurması ve deniz sınırlarını genişletmesi, bölgedeki diğer ülkelerle (özellikle Vietnam, Filipinler, Maldivler) gerilimlere yol açmaktadır. Çin yalnızca Güney Çin Deniz'inde değil, aynı zamanda, Tayvan konusunda da ABD ile ciddi sorunlar yaşamaktadır. Çin Tayvan'ı kendi toprağı olarak görmektedir. Onun burada egemenlik kurma çabaları, bölgedeki güvenlik denklemlerini de olumlu şekilde tehdit etmektedir. Şunu da belirtmekte fayda var ki, bir taraftan ABD tarafı Tayvanı resmi olarak Çinin bir parçası olarak tanısa da, diğer taraftan Tayvan'a desteğini sürdürmektedir ki, bu durum da Çin ile olan ilişkilerde gerginlik yaratmaktadır. (Bayram ve Arafat. 2018) Bölge için yalnızca Güney Çin Deniz'i ve ya Tayvan konusu karakteristik değil, aynı zamanda Hindistan-Pakistan gerilimleri de bölgede güvenliği önemli miktarda zora sokmaktadır. Hindistan ve Pakistan arasındaki gerilimler, bölgedeki diğer ülkelere de yansımaktadır. Bu gerilim, özellikle Keşmir gibi bölgelere odaklanmakta, her iki ülkenin nükleer silahlarla donatılmış olmaları da bölgenin güvenlik açığı oluşturmaya yol açmaktadır.

4. Hint-Pasifik bölgesinin küresel ticaretin geleceğine etkisi

Hint-Pasifik bölgesinin bir diğer stratejik önemi ise, bölgedeki ülkelerin küresel ticaretteki rolüdür. Bu bölge, hem üretim hem de tüketim merkezlerinin birleştiği bir noktadır. Asya'nın yükselen pazarları ve gelişmekte olan ekonomileri, dünya ticaretinde daha fazla ağırlık kazanmaktadır.

XXI yüzyılda Çin “Bir Kuşak, Bir Yol” (Belt and Road Initiative) adlı küresel altyapı yatırım projesiyle Hint-Pasifik bölgesine büyük yatırımlar yapmaktadır. Bu projeyle Çin, bölgedeki ülkelerle ekonomik ilişkilerini derinleştirerek küresel ticaretteki etkisini artırmayı hedeflemektedir. Çin kadar olmasa da, Hindistan, büyüyen iç pazarları, teknoloji sektöründeki gelişmeler ve genç iş gücü ile dünya ekonomisinde önemli bir aktör haline gelmiştir. Hindistan, Asya'nın en büyük ekonomilerinden biri olup, gelecekteki ekonomik gücünü artırmak için çeşitli stratejiler geliştirmektedir. (M5 Savunma ve Strateji dergisi, 2021) Hint-Pasifik bölgesi, küresel ekonomi, güvenlik ve ticaret açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu bölgedeki stratejik denge, dünya politikasını doğrudan etkilemektedir. Çin'in yükselen gücü ve ABD'nin bölgedeki askeri varlığı arasındaki rekabet, bölgedeki jeopolitik dinamikleri şekillendirmektedir. Bu bölgedeki güvenlik, ekonomik büyüme ve siyasi ilişkiler, küresel çapta değişen güç dengelerinin temel belirleyicisi olacaktır.

5. Güney Çin Denizin'deki Çin'in hegemonyası ve ABD'nin tepkisi

Güney Çin Denizi, Asya'nın güneydoğusunda yer alan, dünya ticaretinin en önemli deniz yollarından biri olarak kabul edilen ve enerji kaynakları bakımından zengin olan bir bölgedir. Güney Çin Denizi, aynı zamanda, küresel deniz yollarının en yoğun geçtiği bölgelerden biridir. Bu deniz, Çin, Tayland, Vietnam, Malezya, Brunei, Filipinler ve Endonezya gibi ülkeler için kritik ekonomik ve stratejik öneme sahiptir. Dünya ticaretinin yaklaşık %30'u bu sulardan geçmektedir. Aynı zamanda bu deniz, Çin'in enerji ihtiyacını karşılamak için kritik olan petrol ve doğal gaz rezervleri ile de dikkat çekmektedir. Ancak Güney Çin Denizi, sadece ekonomik önemiyle değil, aynı zamanda bölgedeki sınır anlaşmazlıkları ve askeri stratejiler açısından da büyük bir çatışma potansiyeline sahiptir. Şunu da belirtmekte fayda var ki, son yıllarda, Çin'in bölgedeki egemenlik iddiaları, küresel güvenliği tehdit etmeye başlamış ve ABD'nin yanı sıra diğer uluslararası aktörlerin de tepkisini çekmiştir. Bu durum, Güney Çin Denizi'ni küresel bir stratejik rekabet alanına dönüştürmüştür. (Sar ve Demirkıran, 2023, ss: 422-430)

6. Güney Çin Denizinde Çin'in hegemonyası ve egemenlik iddiaları

Çin, Güney Çin Denizi üzerinde tartışmalı egemenlik iddialarına sahiptir. Bu iddialar, hem uluslararası deniz hukuku hem de bölgedeki diğer ülkelerin egemenlik haklarıyla doğrudan çatışmaktadır. Çin'in bu bölgedeki iddiaları ve hegemonyası, yalnızca bölgesel güvenliği değil, aynı zamanda küresel ticareti de etkilemektedir. Çin'in stratejik olarak esas hedefi Güney Çin Denizi'nde kendi güvenliğini sağlamakla beraber, hem de global ticaret hatlarının da rotasını kendi elinde saklamaktır. Ancak şu husus da önemli ki, Çin yalnızca ticaret rotalarını değil de, aynı zamanda bölgedeki zengin doğal kaynakları da elinde tutmaya çalışıyor. Bu bağlamda Çin'in ileri sürdüğü "Dokuz Çizgi" haritası büyük önem taşımaktadır. (Sar ve Demirkıran, 2023, ss: 418-422) Çin, Güney Çin Denizi'nde "Dokuz Çizgi" adı verilen bir harita kullanarak neredeyse tüm bölgeyi kendi egemenlik alanı olarak ilan etmektedir. 1940'larda ortaya çıkan bu harita, Çin'in deniz üzerindeki haklarını savunmak için dayandığı temel belgedir. "Dokuz Çizgi" haritası, Çin'in deniz yüzeyinin yaklaşık yüzde 90'ını kapsar, bu da bölgedeki diğer ülkelerin egemenlik haklarıyla ciddi bir çelişki oluşturur. Çin devleti bu haritadan yola çıkarak bölgeni tam kontrolünde saklamak ve kendi etkisini arttırmak için Güney Çin Denizi'nde 1990'lı yıllardan başladıkları yapay adalar konusunu 2013'den bu yana daha da hızlandırdılar. 2015'den itibaren ise askeri üsler kurmaya başladılar.

Çin, 2013 yılından itibaren, Spratly Adaları üzerinde, deniz üzerindeki karasularını genişletmek ve kontrol altına almak amacıyla yapay adalar inşa etmeye başlamıştır. Bu yapılar, kıta sahanlığına ilave edilen alanlarla yapılmış olup, Çin'in denizdeki askeri hakimiyetini pekiştirmeyi hedeflemektedir. Çin, bu adalarda havaalanları, limanlar, radar sistemleri, yüzey ve denizaltı savunma sistemleri gibi askeri altyapılar inşa etmiştir. Spratly Adaları'ndaki yapay adaların çoğunda askeri üsler kurmuş ve bu adaları stratejik askeri operasyonlar için kullanmaktadır. 2015 yılı itibarıyla, Çin, bu yapay adalarda hava savunma sistemleri, füze sistemleri ve deniz savunma sistemleri gibi askeri tesisler inşa etmiştir. Bu üsler, Çin'in bölgedeki egemenlik iddialarını pekiştirme amacı taşımaktadır. Çin'in bölgedeki Spratly Adaları ve Paracel Adaları gibi stratejik öneme sahip adalar üzerinde askeri üsler kurarak bu iddialarını pekiştirmeye çalışmaktadır. Çin, bu adalarda askeri altyapı kurarak yapay adalar inşa etmiş ve bu adaları deniz üstü radar sistemleri, havaalanları, limanlar ve diğer askeri tesislerle donatmıştır. Bu üsler, Çin'in bölgedeki askeri varlığını artırarak, hem bölgedeki egemenlik haklarını savunmayı hem de deniz yollarını kontrol etmeyi amaçlamaktadır. Güney Çin Denizi, enerji kaynakları ve doğal zenginlikler bakımından dünyanın en önemli enerji kaynakları potansiyeline sahip bölgesidir. Bölge, petrol ve doğalgaz rezervleriyle zengindir. Burada petrol rezervleri, dünya genelindeki en önemli petrol rezervlerinden bazılarına ev sahipliği yapmaktadır. Ancak, kesin miktarları belirlemek zordur. Tahminlere göre, bölgedeki petrol rezervlerinin yaklaşık 11 milyar varil civarında olduğu öne sürülmektedir. Bu, bölgenin küresel petrol üretiminde önemli bir paya sahip olmasını sağlayabilir.

Bununla yanaşı Güney Çin Denizi'ndeki doğal gaz rezervleri, petrol rezervlerinden daha büyük olabilir. Bölgedeki doğal gaz rezervlerinin yaklaşık 5 trilyon metreküplük bir hacme sahip olduğu tahmin edilmektedir. Bu, bölgenin doğal gaz açısından oldukça zengin olduğunu ve Asya'nın enerji ihtiyacını karşılamak için stratejik bir alan olduğunu göstermektedir. Bu kaynaklar, Çin'in egemenlik iddialarını güçlendirmek amacıyla büyük bir stratejik öneme sahiptir. Çin, bu bölgedeki enerji kaynaklarını kontrol etmek istemekte ve bu bağlamda egemenlik haklarını savunmaktadır. Aynı zamanda, bölgedeki balıkçılık faaliyetleri de büyük ekonomik değere sahiptir. Güney Çin Denizi'ndeki enerji kaynakları, özellikle Paracel Adaları ve Spratly Adaları çevresinde yoğunlaşmaktadır. Bu adalar, Çin, Vietnam, Filipinler, Malezya ve Brunei arasında tartışmalı bir alan oluşturmaktadır. Çin, bu bölgelerdeki enerji kaynaklarına sahip olma konusunda ciddi iddialarda

bulunmakta ve bu durum, bölgedeki jeopolitik gerilimleri artırmaktadır. (Sar ve Demirkıran, 2023, ss: 415-418) Güney Çin Denizi'ndeki enerji kaynakları, bölge ülkeleri için ekonomik anlamda büyük fırsatlar sunmaktadır. Bölge, aynı zamanda dünya genelindeki en önemli deniz ticaret yollarından biri olduğu için, bu kaynakların kontrolü, küresel enerji arzını ve ekonomik ilişkileri de doğrudan etkilemektedir. Güney Çin Denizi'nin enerji kaynakları, bölgedeki ülkelerin enerji bağımsızlığını güçlendirebilir, ancak aynı zamanda kaynakların paylaşımı konusunda ciddi anlaşmazlıkları da beraberinde getirmektedir. Bölgede yer alan petrol ve doğal gaz rezervlerinin tam olarak ne kadar olduğunu belirlemek zor olsa da, mevcut tahminlere göre bu rezervler dünya enerji piyasaları için kritik öneme sahiptir. Çin'in, bu enerji kaynaklarını kontrol etme çabası, bölgedeki egemenlik tartışmalarını ve uluslararası ilişkileri daha da karmaşık hale getirmektedir. (Babahanoğlu, Mart 2024) Bu nedenle, bölgedeki enerji keşifleri, yalnızca enerji güvenliği açısından değil, aynı zamanda küresel güvenlik açısından da büyük bir rol oynamaktadır.

7. ABD'nin Güney Çin Denizi'nde Çin'e karşı stratejik tepkisi

ABD, Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki askeri ve stratejik faaliyetlerini önlemek için güçlü bir karşı duruş sergilemiştir. ABD'nin bu bölgedeki tutumu, serbest deniz geçişi, uluslararası deniz hukukunun korunması ve bölgesel müttefiklerin korunması gibi ana ilkeler üzerine odaklanmaktadır. ABD'nin yaklaşımı, sadece Çin'e karşı değil, aynı zamanda bölgesel müttefiklerinin güvenliğini sağlamak ve küresel deniz yollarını güvence altına almak amacını taşımaktadır. Bu bakımdan konuyu bir kaç yönünden ele almak mümkündür. Bu konuların başında ilk olarak serbest geçiş hakkı ve uluslararası deniz hukuku geliyor. Yani, ABD, Güney Çin Denizi'nde deniz yoluyla yapılan tüm ticaretin serbestçe ve güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Uluslararası deniz hukuku, özellikle 10 Aralık 1982 tarihinde Jamaika'nın Montego Bay kentinde imzalanmış ve 1994 yılında yürürlüğe girmiştir ve toplamda 160'tan fazla ülke tarafından onaylanmış Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS), denizlerin serbest kullanımını garanti altına alırken, Çin'in bu hukukla çelişen askeri üsler kurması ABD'yi rahatsız etmektedir. ABD, Çin'in bu bölgedeki egemenlik iddialarına karşı çıkarak, özgür geçişin korunması gerektiğini vurgulamaktadır.

Çin'in tartışmalı sularda askeri varlığını artırması ve deniz yollarını kontrol etmesi karşısında ABD tarafı Freedom of Navigation Operations (FONOPs) adı verilen operasyonları düzenlemektedir. FONOPs, ABD Donanması'nın, Çin'in egemenlik iddialarına karşı, uluslararası deniz hukukuna uygun şekilde serbest geçiş hakkını savunmak amacıyla yaptığı deniz devriyeleridir. Bu operasyonlar, Çin'in bölgedeki askeri üslerini ve deniz sınırlarını ihlal etmemek adına yapılan bir gösteri olarak öne çıkar. Bu tür operasyonlar, Çin tarafından sıkça protesto edilmekte, ABD ise bu operasyonların uluslararası hukuka dayandığını savunmaktadır. (Yaşar, 2022. 128-134) ABD, Çin'in Güney Çin Denizi'nde faaliyetini kontrol etmek amacı ile Çin'e karşı müttefikleriyle işbirliğini artırmaktadır. Özellikle bu bağlamda bölgesel müttefiklerden Japonya, Güney Kore, Filipinler, Avustralya ve Singapur gibi ülkelerle yapılan işbirliği ve askeri tatbikatları durmadan devam ettirmektedir. Bu da ABD'nin bölgedeki askeri varlığını ve etkisini artırmaya yönelik bir strateji olarak karşımıza çıkar. Bu tatbikatlar, Çin'in askeri güç projeksiyonuna karşı deniz ve hava kuvvetlerinin hazırlıklı olmasını sağlamak amacıyla yapılmaktadır. ABD'nin bölgesel müttefiklerle yaptığı tatbikatlar, Dörtlü Güvenlik Diyaloğu (QUAD) olarak bilinen işbirliği çerçevesinde daha da güçlendirilmiştir. ABD, Çin'in deniz yollarındaki askeri faaliyetlerine karşı sadece askeri gösterilerle değil, diplomatik ve ekonomik baskılarla da karşı koymaktadır. ABD, Çin'in askeri üslerinin yayılmasının bölgesel güvenliği tehdit ettiğini ve uluslararası hukukla çeliştiğini uluslararası platformlarda dile getirmiştir. Bunun için de en büyük fırsatlardan biri Çin'e karşı diplomatik baskılar ve ekonomik stratejilerin uygulanmasıdır.

Ayrıca, ABD, Güney Çin Denizi'ndeki enerji kaynakları ve doğal zenginliklerin paylaşımı konusunda Çin'i diplomatik olarak da baskı altına almaktadır. (Durmaz,2022. 259-268)

8. Güney Çin Denizi'nde Çin'in faaliyetine karşı bölgesel tepkiler ve çıkarlar

Güney Çin Denizi'nde Çin'in hegemonik hareketlerine karşı çıkan bölgesel ülkeler arasında Vietnam, Filipinler, Brunei, Malezya ve Endonezya bulunmaktadır. Bu ülkeler, Çin'in deniz alanındaki egemenlik iddialarını reddetmekte ve kendi deniz sınırlarını korumak için uluslararası mahkemelere başvurmuşlardır. Filipinler, Hague Mahkemesi'ne başvurarak, Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik iddialarını reddetmiştir. 2016 yılında yapılan karar, Çin'in Spratly Adaları üzerindeki egemenlik iddialarını geçersiz sayan bir hüküm getirmiştir. Bu, Çin için büyük bir diplomatik yenilgi olmuştur, ancak Çin, mahkemenin kararını kabul etmemiş ve faaliyetlerini devam ettirmiştir. Aynı durum Vietnam ve Malezya için de geçerlidir. Onlar da Çin'in denizdeki egemenlik iddialarına karşı çıkmaktadırlar. Bu ülkeler, Çin'in bölgedeki deniz yollarını askeri üslerle kapatma çabalarına karşılık olarak diplomatik ve ekonomik girişimlerde bulunmaktadır. Bu konuda Brunei ve Endonezya, Çin'in iddialarına karşılık genellikle daha sakin bir tutum sergilemişlerdir. Ancak, bölgedeki deniz yolları ve doğal kaynakların korunması açısından bu ülkeler de Çin'in askeri faaliyetlerine karşı duyarlı olduklarını ifade etmektedirler. (Durmaz, 2022, ss: 268-278) Güney Çin Denizi, dünya ticaretinin kritik bir parçası, enerji kaynakları açısından zengin ve stratejik öneme sahip bir bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Çin'in bu bölgedeki hegemonik iddiaları, ABD ve diğer bölgesel aktörlerin tepkilerine yol açmaktadır. ABD, serbest deniz geçişinin korunması, uluslararası deniz hukukunun ihlali karşısında güçlü bir diplomatik, askeri ve ekonomik strateji izlemektedir. Güney Çin Denizi'ndeki gerilim, küresel güvenlik, ticaret ve ekonomik ilişkiler üzerinde önemli etkilere sahip olacak şekilde gelişmektedir. Bu nedenle, bölgedeki gelişmeler sadece Asya için değil, tüm dünya için kritik bir öneme sahiptir.

9. Çin'in Güney Çin Denizi'nde stratejik hedefleri

Çin'in Güney Çin Denizi'nde stratejik hedefleri, hem bölgesel hem de küresel anlamda önemli jeopolitik ve ekonomik çıkarlar üzerine inşa edilmiştir. Bu hedefler, Çin'in ekonomik, askeri, siyasi ve enerji stratejileriyle doğrudan ilişkilidir. Çin, Güney Çin Denizi'ndeki adalar ve deniz bölgeleri üzerindeki egemenlik iddialarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle Spratly Adaları, Paracel Adaları ve Pratas Adaları gibi bölgeler, Çin tarafından tarihsel olarak kendi egemenliği altında sayılmaktadır. Çin, "dokuz çizgi" (nine-dash line) adını verdiği bir harita ile bu deniz alanlarında egemenlik haklarını iddia etmektedir. Çin'in bu iddiaları, Vietnam, Filipinler, Malezya, Brunei gibi diğer bölge ülkeleriyle ciddi sınır anlaşmazlıklarına yol açmaktadır. Büyük miktarda petrol ve doğal gaz rezervine sahip olduğu düşünülen Güney Çin Denizi bir bölgesel önem taşımaktadır. Çin, bu enerji kaynaklarına erişim sağlamayı ve bu kaynakları güvence altına almayı amaçlamaktadır. Bölgedeki denizaltı rezervleri, Çin için enerji bağımsızlığını güçlendirecek ve ekonomik kalkınmayı destekleyecektir. Bu kaynaklara sahip olmak, Çin'in enerji güvenliğini sağlaması açısından kritik öneme sahiptir.

Güney Çin Denizi, küresel ticaretin önemli bir geçiş yolu olup, Asya'nın en yoğun deniz taşımacılığı rotalarından biridir. Çin, bu denizdeki ticaret yollarının güvenliğini sağlamak ve deniz trafiği üzerinde hakimiyet kurmak istemektedir. Çin için bu deniz yolları, mal ve enerji taşımacılığını güvence altına almak açısından kritik önemdedir. Ayrıca, Çin'in denizcilik altyapısını güçlendirmesi, bölgedeki ekonomik etkisini artıracaktır. Aynı zamanda Çin, Güney Çin Denizi'nde yapay adalar inşa ederek bu adaları askeri üsler ve stratejik havaalanları ile donatmıştır. Bu askeri üsler, Çin'in bölgedeki askeri

varlığını güçlendirmesini sağlamaktadır. Ayrıca, Çin'in bu deniz alanındaki askeri etkisini artırarak, bölgedeki yabancı askeri varlıkların (özellikle ABD'nin) etkisini sınırlamak istemektedir.

Uzmanların fikrince, aparılan araştırmalar sonucu ortaya çıkan önemli sonuçlardan biri de, Çin'in Güney Çin denizinde yapay adalarda hava savunma sistemleri, füze sistemleri ve radar istasyonları kurarak bölgedeki askeri hakimiyetini pekiştirmeye çalışması hem bölge ülkelerine, hem de onlara müttefik olan ABD'ye verilen en önemli mesajlardan biridir. (Gökten, 2021) Bu stratejik üsler'in kurulması, aynı zamanda, Çin'in bölgedeki askeri faaliyetlerini artırmasını ve gerektiğinde ise kendisine karşı algı oluşturan durumlara hızlıca müdahale etmesi için büyük önem sağlar.

Bölgesel hegemonya ve güç gösterisi konusunda kararlılık gösteren Çin'in esas hedefi bölgedeki egemenlik iddialarını ve askeri varlığını pekiştirerek, bölgedeki en güçlü aktör olmayı hedeflemek ve daha çok bölgesel hakimiyete sahip olmaktır. Tabii ki, duruma bakıldığında Çin'in bu stratejisi, bölgesel hegemonyasını güvence altına almak ve Asya-Pasifik'teki stratejik dengeyi kendi lehine değiştirmek amacını taşır nitelikte olduğunu rahatca söyleye biliriz. Şunu da özellikle belirtmek gerekiyor ki, Çin'in bu bölgedeki etkisini artırması, aynı zamanda bölgedeki diğer ülkelerin bağımsız hareket etmelerini zorlaştıracaktır.

Çin'in Güney Çin Denizindeki faaliyetleri'nin artan etkisi sonuç olarak uluslararası hukuka karşı isyan ve unilateral eylemler olarak algıлана bilir duruma gelmektedir. Bu kanaate gelmenin ana nedenlerinden biri de, Çin'in Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) gibi uluslararası deniz hukuku kurallarını reddederek, bölgedeki egemenlik haklarını kendi çıkarları doğrultusunda biçimlendirmektedir. 2016 yılında, Lahey Uluslararası Tahkim Mahkemesi Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik iddialarını geçersiz sayan bir karar almıştı. Ancak, Çin bu kararı tanımamış ve bölgedeki askeri faaliyetlerini hızlandırmıştır. Bu durum, Çin'in uluslararası hukuk ve diplomasiye karşı yaklaşımını yansıtmaktadır.

Yapılan çalışmalar zamanı ortaya çıkan diğer önemli sonuçlardan biri de, Çin'in Güney Çin Denizi üzerine olan konularda bu kadar hassas davranmasıdır. Tabii ki, burada aklagelen ilk soru Çin'in bölgede bu kadar güçlenmesi için neden bu kadar çaba sarfetmesidir. Cevap olarak da, burada bölgesel işbirliği ve ekonomik etki konusunun kendi çıkarları doğrultusunda hall edilme isteyi olduğunu düşünmeye esas vermesidir. Yani, Çin'in esas hedefi, Güney Çin Denizi'nde ekonomik ilişkiler kurarak bölgedeki ülkelerle ticari ve stratejik işbirliklerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Statistiklere bakıldığında, Çin'in Güney Çin Denizi'ne kıyısı olan ülkelerle (Vietnam, Malezya, Endonezya, Tayland, Filipinler, Brunei) ticaret hacmi, Çin'in ASEAN (Güneydoğu Asya Uluslar Birliği) ülkeleriyle olan toplam ticaretinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. 2023 yılında Çin ile ASEAN arasındaki toplam ticaret hacmi 911,7 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu ticaretin büyük bir kısmı, özellikle Vietnam, Malezya, Endonezya ve Tayland gibi ülkelerle yapılmaktadır. Örneğin, 2023 yılında Çin'in Vietnam ile ticaret hacmi 229 milyar ABD doları, Malezya ile 190 milyar ABD doları, Endonezya ile 139 milyar ABD doları ve Tayland ile 126 milyar ABD doları olarak kaydedilmiştir. Filipinler ve Brunei ile olan ticaret hacmi de ASEAN içindeki diğer ülkelere kıyasla daha düşük olmakla birlikte, ASEAN genelindeki ticaretin büyümesine katkıda bulunmaktadır. Ancak, bu ülkelerle olan spesifik ticaret verileri mevcut kaynaklarda ayrıntılı olarak belirtilmemiştir. Genel olarak onu söylemek mümkündür ki, Çin'in ASEAN ülkeleriyle olan ticareti, son yıllarda istikrarlı bir büyüme göstermiş ve ASEAN, Çin'in en büyük ticaret ortağı konumuna yükselmiştir.

Çin'in Belt and Road Initiative (BRI) gibi büyük altyapı projeleri, Güney Çin Denizi çevresindeki ülkelerle ekonomik ilişkilerini güçlendirmek ve kendi çıkarlarına hizmet eden bir ekonomik etki alanı yaratmak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Çin'in Güney Çin Denizindeki faaliyetine büyük

ölçekte bakıldığında karşıya çıkan tabloda ABD ve Batı ile stratejik rekabet içinde olduğu iyice görülmektedir. Çin, ABD'nin Asya-Pasifik bölgesindeki askeri varlığını ve bölgedeki müttefiklerini dengelemeye çalışmaktadır. ABD, Güney Çin Denizi'nde özgür deniz seferleri ve askeri operasyonlar düzenleyerek Çin'in hegemonyasına karşı durmaktadır. Buna misal olarak söylemek mümkündür ki, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD), Güney Çin Denizi'nde "Seyrüsefer Serbestisi Operasyonları" (Freedom of Navigation Operations - FONOP) ve diğer askeri faaliyetler yürütmektedir. Bu operasyonların amacı, uluslararası hukuka aykırı denizcilik iddialarına karşı çıkarak, seyrüsefer ve uçuş serbestisini savunmaktır. Örneğin, 10 Mayıs 2024'te USS Halsey (DDG 97) destroyeri, Paracel Adaları yakınlarında bir FONOP gerçekleştirmiştir. Benzer şekilde, 3 Kasım 2023'te USS Dewey (DDG 105) Spratly Adaları yakınlarında bir operasyon düzenlemiştir. Ayrıca, ABD ve Filipinler hava kuvvetleri, Çin'in koruması altındaki tartışmalı Scarborough Sığı'nda ortak devriye uçuşları gerçekleştirmiştir. (Sar ve Demirkıran, 2023. 415-430) Bu tür ortak devriyeler onu gösteriyor ki, ABD bölgedeki müttefiklerle iş birliğini güçlendirmeyi ve bölgesel güvenliği artırmayı hedeflemektedir. ABD'nin bu faaliyetleri, Güney Çin Denizi'ndeki seyrüsefer serbestisini koruma ve uluslararası hukukun üstünlüğünü destekleme çabalarının bir parçası olarak nitelendirilebilir. Tabii ki, buna karşı Çin, bu bölgedeki askeri üsleri ve stratejik adaları kullanarak ABD'nin bölgedeki askeri etkisini sınırlamayı hedeflemektedir.

10. Sonuç

Bu çalışma, Güney Çin Denizi bağlamında ABD-Çin rekabetini stratejik-askerî, ekonomik ve normatif-hukuki olmak üzere üç temel boyutta ele alarak, bölgesel güç dengeleri ile küresel düzeydeki jeopolitik mücadele arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlamıştır. Literatürde bu konuda yapılan çalışmaların çoğu ya yalnızca stratejik-askerî boyuta odaklanmakta (örneğin deniz gücü rekabeti ya da askeri tatbikatlar üzerinden analizler), ya da ekonomik ve hukuki tartışmaları sınırlı şekilde ele almaktadır. Oysa bu çalışma, söz konusu üç boyutu birlikte inceleyerek, çok katmanlı bir analiz sunmakta ve mevcut literatüre bütüncül bir yaklaşım kazandırmaktadır. Stratejik-askerî düzeyde Çin'in bölgedeki adalar üzerindeki egemenlik iddiaları ve askeri yapılanmaları ile ABD'nin caydırıcılık politikası karşı karşıya gelmektedir. Ekonomik düzlemde ise "Bir Kuşak, Bir Yol" girişimi ile Çin'in altyapı ve yatırım politikaları, ABD'nin bölgesel ekonomik ortaklıklarını genişletme çabasıyla çakışmaktadır. Normatif-hukuki boyutta ise, özellikle Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) çerçevesinde Çin'in "tarihsel hak" iddiaları ve ABD'nin serbest seyrüsefer ilkesini öne çıkaran pozisyonu ciddi bir normatif gerilim yaratmaktadır.

Bu çerçevede çalışma, yalnızca güç mücadelesinin teknik boyutlarını değil, aynı zamanda bu mücadelenin normatif dayanaklarını ve uluslararası hukukla ilişkisini de analiz etmesi bakımından özgün bir katkı sunmaktadır. Ayrıca, Hint-Pasifik bölgesindeki gelişmelerin yalnızca bölgesel değil, aynı zamanda küresel düzenin normatif, ekonomik ve stratejik yönlerini yeniden şekillendirdiği tezi literatür içinde yeni bir tartışma alanı açmaktadır. ABD-Çin rekabeti, klasik jeopolitik teorilerle açıklanabilecek düzeyde basit bir hegemonya mücadelesi değildir. Bu rekabetin çok boyutlu doğası, sadece bölgesel denge açısından değil, aynı zamanda uluslararası hukuk, ekonomik karşılıklı bağımlılık ve normatif düzen açısından da önemli sonuçlar doğurmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmanın ortaya koyduğu çerçeve, gelecekte yapılacak araştırmalara hem teorik hem de ampirik düzlemde zenginleştirici bir zemin sunmaktadır.

Tüm konuşulanlara bakıldığında söylemek mümkün ki, Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki stratejik hedefleri, bölgedeki egemenlik iddialarını pekiştirmeyi, enerji kaynaklarına erişim sağlamayı, deniz ticaret yollarının güvenliğini kontrol etmeyi ve askeri varlığını artırmayı amaçlamaktadır. Bu hedefler, Çin'in bölgesel hegemonyasını güçlendirmesine, küresel ekonomik ve askeri dengede önemli bir rol

oynamasına olanak tanıyacaktı. Bununla birlikte, Çin'in bu stratejileri, bölgedeki diğer ülkelerle ve uluslararası toplumla ciddi gerilimlere yol açmaktadır. Atılan adımlardan çıkan sonuçlara bakıldığında görülen o ki, Çin, bölgedeki stratejik adaları ve deniz alanlarını kontrol altına alarak, bölgedeki egemenliğini pekiştirmeyi hedeflemektedir. Misal olarak Çin'in, Spratly Adaları ve Paracel Adaları gibi bölgedeki birçok ada üzerinde egemenlik iddiaları'nın olduğunu göstere biliriz. Bu adalar, zengin doğal kaynakları ve deniz yolları nedeniyle büyük bir öneme sahiptir. Çin, bu adalar üzerinde askeri üsler kurmuş, yapay adalar inşa etmiş ve bölgedeki deniz sınırlarını genişletmeye çalışmıştır.

ABD'nin birtakım adımları, Çin'in bu stratejilerine karşı çıkmak anlamını da taşımaktadır. Güney Çin Denizi'nde serbest dolaşım hakkını savunan ABD, bölgedeki deniz yollarının serbest ve güvenli kalması gerektiğini öne sürmektedir. Bu bağlamda, ABD'nin bölgedeki müttefikleri olan Japonya, Güney Kore, Avustralya ve Filipinler ile iş birliği yaptığı da bir gerçektir. ABD, "Özgür ve Açık Hint-Pasifik" stratejisini benimsemiş, bu strateji çerçevesinde Çin'in deniz alanlarındaki egemenlik taleplerine karşı diplomatik, ekonomik ve askeri hamlelerde bulunmuştur.

Çin'in stratejik hedeflerine gelindiğinde ise, özellikle belirtilmelidir ki, Çin'in "Bir Kuşak, Bir Yol" (Belt and Road Initiative) gibi projeleri, Asya'dan Avrupa'ya kadar uzanan geniş bir altyapı ve ticaret ağı kurma amacını gütmektedir. Bu projeyle Çin, hem bölgedeki ekonomik etkisini artırmayı hem de küresel ölçekte liderlik rolünü pekiştirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, Çin'in askeri gücünü artırması, bölgedeki deniz yollarını kontrol etme isteği ve Tayvan gibi stratejik adalar üzerinde egemenlik iddiaları da büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Bu durum, ABD için ciddi bir güvenlik endişesi yaratmaktadır. Çin'in Tayvan'a yönelik olası askeri harekâtı, bölgedeki güvenlik dengelerini köklü bir şekilde değiştirebilir.

Çin'in bu hareketlerine karşı ABD'nin tepkilerine gelindiğinde ise, belirtilmelidir ki, ABD, Çin'in bölgedeki stratejik hedeflerine karşı önleyici bir strateji izlemektedir. Yani, ABD, Japonya, Güney Kore, Tayvan, Avustralya ve Hindistan gibi ülkelerle Asya-Pasifik güvenlik mimarisini güçlendirmektedir. Aynı zamanda, ABD'nin bölgedeki askeri varlığına önemli yatırımlar yapılmakta, deniz kuvvetleri bu bölgeye yönlendirilmekte ve askeri tatbikatlar gerçekleştirilmektedir. ABD'nin başlıca amacı, Çin'in bölgedeki egemenliğini sınırlamak ve bölgesel dengeyi korumaktır.

ABD-Çin rekabetinin ekonomik boyutlarına gelindiğinde şunu net olarak söyleye biliriz ki, ABD ve Çin arasındaki rekabet sadece askeri alanda değil, aynı zamanda ekonomik alanda da yoğunlaşmaktadır. Çin, küresel ticaretteki etkisini artırırken, ABD bu etkiyi sınırlamaya çalışmaktadır. ABD, Çin'in ticaret ve yatırım politikalarına karşılık olarak tarifeler ve ekonomik yaptırımlar uygulamaktadır. Özellikle teknoloji alanında, Çin'in teknoloji devleri Huawei, ZTE ve TikTok'a karşı uygulanan kısıtlamalar, bu rekabetin bir parçasıdır. Özellikle, son dönemlerde Çin'in ekonomik gücü'nün artması ile dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olmanın yanı sıra, Asya'nın en büyük ihracatçısı haline gelmiştir. Çin, Hindistan gibi büyüyen pazarlara yatırım yaparak küresel ticaretin merkezine oturmaktadır. Bu durum, ABD'nin ekonomik liderliğini tehdit etmektedir. Çin'in dijital ve yeşil ekonomiye yaptığı yatırımlar, onu geleceğin küresel ekonomik gücü yapma yolunda adımlar atmaktadır.

Hint-Pasifik bölgesi, özellikle Güney Çin Denizi ve Uzak Doğu ekseninde, 21. yüzyılın küresel güç dengelerini şekillendiren başlıca coğrafyalardan biri hâline gelmiştir. ABD ile Çin arasında bu bölgede yaşanan rekabet, sadece iki büyük gücün nüfuz mücadelesi değil, aynı zamanda uluslararası düzenin normatif, stratejik ve ekonomik temelleri üzerinde de doğrudan etkili olan çok boyutlu bir süreçtir.

Amerika Birleşik Devletleri, Hint-Pasifik bölgesinde serbest ticaret yollarının korunmasını, müttefiklik ağlarının güçlendirilmesini ve Çin'in artan etkisine karşı caydırıcılığın sürdürülmesini temel dış politika öncelikleri arasında görmektedir. Güney Çin Denizi'ndeki seyrüsefer özgürlüğü, yalnızca hukuki bir ilke değil, aynı zamanda küresel deniz ticaretinin devamlılığı açısından hayati bir meseledir. ABD, bu doğrultuda FONOPs operasyonları, bölge ülkeleriyle ortak askeri tatbikatlar ve "Açık ve Özgür Hint-Pasifik" doktrini aracılığıyla hem bölgesel istikrarı sağlamak hem de uluslararası hukuk normlarının ihlal edilmesini engellemek istemektedir. Ancak Çin'in artan askeri kapasitesi ve ekonomik cazibesi, ABD'nin geleneksel hâkimiyet alanlarında zorluklarla karşılaşmasına yol açmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti için Hint-Pasifik bölgesi, sadece coğrafi yakınlık nedeniyle değil, aynı zamanda enerji arz güvenliği, dış ticaret yollarının kontrolü ve bölgesel liderlik iddiası açısından stratejik bir öneme sahiptir. Pekin yönetimi, "Bir Kuşak, Bir Yol" girişimiyle ekonomik entegrasyon ağlarını genişletmekte ve Güney Çin Denizi'ndeki tarihî egemenlik iddialarını yapay adalar ve askeri üsler yoluyla pekiştirmeye çalışmaktadır. Çin, Batı merkezli uluslararası hukuk anlayışına alternatif normatif yaklaşımlar geliştirerek, bölgesel düzenin yeniden şekillendirilmesini hedeflemektedir. Bu süreçte, Çin hem askeri hem de ekonomik enstrümanları kullanarak kendi güvenlik mimarisini inşa etmeye çalışmakta; aynı zamanda ABD'nin bölgede kalıcı olmasına karşı siyasi ve stratejik direnç göstermektedir.

ABD ve Çin'in bölgedeki çıkarları, sıklıkla çelişse de her iki aktör de doğrudan çatışmadan kaçınmakta ve rekabeti "yönetilebilir" düzeyde tutmaya çalışmaktadır. Ancak Güney Çin Denizi başta olmak üzere çeşitli sıcak noktalar, olası krizlerin hızla tırmanabileceği alanlar olarak dikkat çekmektedir. Bölge ülkelerinin (Filipinler, Vietnam, Japonya, Malezya vb.) iki güç arasında denge siyaseti izleme çabaları ise bu rekabeti daha karmaşık hâle getirmektedir.

Sonuç olarak, Hint-Pasifik bölgesindeki ABD-Çin rekabeti, yalnızca bölgesel bir güç mücadelesi değil, aynı zamanda uluslararası sistemin gelecekte nasıl şekilleneceğine dair temel soruları da beraberinde getirmektedir. Uluslararası hukukun evrimi, deniz ticaret yollarının güvenliği, askeri caydırıcılığın sınırları ve normatif güç mücadelesi, bu sürecin temel parametrelerini oluşturmaktadır. Bu nedenle, rekabetin gelişimi hem bölgesel güvenlik mimarisi hem de küresel düzen açısından kritik bir referans noktası olmaya devam edecektir.

Kaynakça

- Alpar, G. (2022). *Hint-Pasifik Bölgesi ve ABD'nin Hint-Pasifik Strateji Belgesinin Şifreleri*. SDE. <https://www.sde.org.tr/hint-pasifik-bolgesi-ve-abdnin-hint-pasifik-strateji-belgesinin-sifreleri-konu-325>
- Babahanoğlu, V. (2024, Mart). *ABD-Çin rekabetinin saldırgan realist perspektiften analizi: Güney Çin Denizi'nde jeopolitik çatışma*. ResearchGate. <https://www.researchgate.net/publication/379105729>
- Bayram, D. Ç., & Arafat, M. (2018). *Hindistan-Çin-ABD üçgeninde "Hint-Pasifik" kavramsallaştırması*. Dergipark. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/609691>
- Çokgüçlü, Y. (2022). *Asya Pasifik ve Hint Pasifik'te ABD öncülüğünde geliştirilen ittifakların (Aukus-The Quad) ABD-Çin ilişkilerine etkisi*. SOBİDER. [https://www.sobider.net/FileUpload/ep842424/File/21.asya_pasifik_ve_hint_pasifik%E2%80%99te_abd_onculugunde_gelistirilen_ittifaklarin_\(aukus-the_quad\)_abd-cin_iliskilerine_etkisi.pdf](https://www.sobider.net/FileUpload/ep842424/File/21.asya_pasifik_ve_hint_pasifik%E2%80%99te_abd_onculugunde_gelistirilen_ittifaklarin_(aukus-the_quad)_abd-cin_iliskilerine_etkisi.pdf)

- Demirkıran, Ö., & Sar, İ. (2023). *Güney Çin Denizi'nde Çin-ABD güç mücadelesi* (s. 415–430). Dergipark. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3105463>
- Durmaz, F. (2022). *Güneydoğu Asya'da ABD-Çin stratejik rekabeti ve uygulamaya yansımaları* (s. 259–271). ResearchGate. <https://www.researchgate.net/publication/364694332>
- Durmaz, F. (2022). 2. *Çin'in Güneydoğu Asya'ya yönelik politikası* (s. 268–278). ResearchGate. <https://www.researchgate.net/publication/364694332>
- Gökten, K. (2021). *Güney Çin Denizi: Ekonomik ve stratejik rekabeti anlamak*. Dergipark. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1762615>
- M5 Savunma ve Strateji. (2021, 4 Mayıs). *Hint-Pasifik bölgesinde neler oluyor? Kritik uzlaşılar ve ülkelerin çıkarları*. <https://m5dergi.com/one-cikan/hint-pasifik-bolgesinde-neler-oluyor-kritik-uzlasilar-ve-ulkelerin-cikarlari/>
- Sar, İ., & Demirkıran, Ö. (2023). *Güney Çin Denizi'nde Çin-ABD güç mücadelesi* (s. 415–418; 418–422; 422–430). Dergipark. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3105463>
- Yaşar, M. (2022). *Güney Çin Denizi'nde Sino-Amerikan varlığı: Geo-stratejik rekabette tehdit algısının sürekliliği* (s. 128–134). Dergipark. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1998306>
- Yılmaz, S. (2023). *Yeni jeopolitik & Hint-Pasifik*. Academia. https://www.academia.edu/97556412/Yeni_Jeopolitik_and_Hint_Pasifik
- Yılmaz, S. (2024). *Üçüncü Dünya Savaşı'na doğru Hint-Pasifik gelişmeleri*. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü. <https://21yyte.org/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/ucuncu-dunya-savasi-na-dogru-hint-pasifik-gelismeleri/30501>